

Szkoła Podstawowa nr 1
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Siedlcach

WEWNĄTRZSZKOLNE OCENIANIE
WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

I. OBSZARY OCENIANIA:

1. Wiadomości (stopień rozumienia i zapamiętania nabytych informacji) oraz korelowanie ich z wiedzą wyniesioną z innych lekcji.
2. Umiejętności (udziału w dyskusji, selekcji problemów, formułowania sądów, obrony własnego zdania, argumentacji, zadawania pytań, wyciągania wniosków, a także korzystania i gromadzenia informacji z podręcznika, słowników, encyklopedii, prasy, tekstów źródłowych, Internetu).
3. Różne przejawy aktywności intelektualnej, w tym rozumienie tekstów i instrukcji, praca indywidualna i w zespole, sprawne wykonywanie powierzonych zadań.
4. Orientacja w bieżących wydarzeniach życia politycznego, społecznego i gospodarczego w Polsce i na świecie.
5. Obowiązkowość i systematyczność w pracy – np. staranne prowadzenie zeszytu, notatek, odrabianie prac domowych.

II. SPOSOBY I FORMY OCENIANIA:

1. Sprawdziany pisemne.
2. Kartkówki.
3. Odpowiedź ustna.
4. Projekty
5. Prace domowe
6. Analiza źródeł różnego typu.

IV. SPRAWDZIANY (PRACE KLASOWE):

1. Nauczyciel zapowiada sprawdzian pisemny co najmniej 1 tydzień wcześniej.
2. Uczeń zobowiązany jest zaliczyć wszystkie przewidziane w danym semestrze sprawdziany.
3. Uczeń nieobecny na pracy pisemnej uzgadnia z nauczycielem termin i sposób jej zaliczenia. W przypadku niezgłoszenia się w wyznaczonym terminie uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.
4. Termin oddania sprawdzianu wyznacza nauczyciel, ale nie może on przekroczyć 3 tygodni.
5. Sprawdzone prace pisemne są do wglądu dla ucznia i jego rodziców (opiekunów) u nauczyciela przedmiotu.

6. Skala procentowa oceniania prac pisemnych:

Ocena słowna	Ocena cyfrowa	Procent punktów
niedostateczny	1	27 % i poniżej
niedostateczny plus	1+	28-30 %
dopuszczający minus	2-	31-37 %
dopuszczający	2	38-43 %
dopuszczający plus	2+	44-50 %
dostateczny minus	3-	51-58 %
dostateczny	3	59-67 %
dostateczny plus	3+	68-75 %
dobry minus	4-	76-80 %
dobry	4	81-85 %
dobry plus	4+	86-90 %
bardzo dobry minus	5-	91-93 %
bardzo dobry	5	94-95 %
bardzo dobry plus	5+	96-97 %
celujący minus	6-	98-99 %
celujący	6	100%

7. Uczeń może poprawić każdą ocenę ze sprawdzianu pracy klasowej z wyłączeniem oceny bardzo dobrej.

8. Uczeń poprawia daną ocenę tylko raz.

9. Każdą ocenę z poprawy wpisuje się do dziennika elektronicznego (funkcja POPRAW, ocena pierwotna i ocena uzyskana w wyniku poprawy znajdują się w nawiasie kwadratowym).

V. KARTKÓWKI

1. Kartkówki mogą być niezapowiedziane przez nauczyciela.

2. Na kartkówce należy spodziewać się kilku pytań dotyczących materiału z trzech ostatnich lekcji.

3. Kartkówka trwa nie dłużej niż 15 min. Uczeń może poprawić dwie kartkówki w semestrze.

VI. ODPOWIEDZI USTNE

1. Uczeń ma być przygotowany na każdej lekcji do udzielenia odpowiedzi ustnych. Obejmują one również 3 ostatnie lekcje.
2. Za odpowiedź będzie można uzyskać ocenę uzależnioną od prezentowanej przez ucznia wiedzy i umiejętności. Uczeń może poprawić jedną odpowiedź w semestrze.
3. Uczeń ma prawo zgłosić nieprzygotowanie do lekcji 1 raz w ciągu półrocza (z wyjątkiem zapowiedzianych lekcji powtórzeniowych i zapowiedzianych kartkówek). Musi to zgłosić przed zajęciami. Nauczyciel odnotowuje ten fakt w swoim terminarzu, nie ma to jednak wpływu na ocenę końcową.
4. Niezgłoszone przed lekcją nieprzygotowanie ucznia pociąga za sobą wpisanie oceny niedostatecznej.

VII. KRYTERIA OCENIANIA Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

Stopień niedostateczny (1)

Uczeń nie potrafi wyjaśnić najważniejszych terminów i zagadnień omówionych na lekcjach, nie jest w stanie wykonać najprostszych zadań, nawet z pomocą nauczyciela. Nie interesuje się tematyką zajęć oraz nie współpracuje z grupą.

Stopień dopuszczający (2)

Uczeń potrafi z pomocą nauczyciela wyjaśnić niektóre z terminów i zagadnień omówionych na lekcjach oraz wykonać najprostsze zadania. Nie potrafi kojarzyć zagadnień. Posługuje się ubogim słownictwem. Popelnia liczne błędy językowe i składniowe. Nie unika współpracy z grupą, ale nie wykazuje w tym własnej inicjatywy. Uaktywnia się tylko na wyraźne polecenie nauczyciela.

Stopień dostateczny (3)

Uczeń potrafi z pomocą nauczyciela wyjaśnić najważniejsze terminy i zagadnienia oraz wykonać typowe zadania o średnim stopniu trudności. Umie kojarzyć niektóre zagadnienia. Nie popelnia zbyt często błędów składniowych i językowych. Aktywnie współpracuje z grupą, czasami sam zgłasza się do odpowiedzi.

Stopień dobry (4)

Uczeń samodzielnie wyjaśnia najważniejsze terminy

i zagadnienia, wykonując zadania złożone. Potrafi kojarzyć fakty, formułować własne opinie i wnioski. Dbą o styl wystąpienia. Aktywnie współpracuje z grupą i zachęca innych do aktywności. Często sam zgłasza się do odpowiedzi.

Stopień bardzo dobry (5)

Uczeń samodzielnie wyjaśnia najważniejsze terminy i zagadnienia, a także wątki poboczne omówionych tematów lekcyjnych – opanował więc pełen zakres wiedzy i umiejętności.

Logicznie kojarzy fakty. Formułuje własne opinie i wnioski oraz potrafi przekonywająco uzasadnić swoje zdanie. Posługuje się bogatym i poprawnym językiem, słowa artykułuje w sposób płynny i wyraźny. Troszczy się o styl wystąpienia. Aktywnie współpracuje z grupą, zachęca innych do aktywności i dba o dobrą jakość efektów pracy grupy. Wykazuje inicjatywę, nie będąc zachęcany przez nauczyciela. Bierze aktywny udział w życiu klasy.

Stopień celujący (6)

Uczeń wykazuje się wiedzą i umiejętnościami na stopień bardzo dobry. Osiąga sukcesy w konkursach szkolnych i pozaszkolnych (np. olimpiadach z wiedzy o społeczeństwie). Bierze czynny udział w życiu szkoły, wykazuje się aktywną i prospołeczną postawą, np. pomaga słabszym uczniom w nauce.

VIII. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY

Temat	Wymagania na poszczególne oceny				
	Dopuszczająca [2]	Dostateczna [3]	Dobra [4]	Bardzo dobra [5]	Celująca [6]
	Uczeń potrafi:				
Człowiek w społeczeństwie	- wymienić podstawowe potrzeby człowieka; - wymienić osoby	- wymienić podstawowe kategorie potrzeb człowieka;	- dopasować wskazane potrzeby do właściwych kategorii;	- dostrzec i przedstawić zależności pomiędzy procesem zaspokajania	- przewidzieć konsekwencje braku zaspokojenia

	<p>[podmioty, instytucje], które mają wpływ na rozwój młodego człowieka;</p> <p>- podać przykłady ról społecznych;</p> <p>- podać przykłady norm społecznych.</p>	<p>- podać przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki;</p> <p>- wymienić podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia;</p> <p>- podać przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole.</p>	<p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy potrzebami naturalnymi a społecznymi człowieka;</p> <p>- wyjaśnić znaczenie słowa <i>socjalizacja</i>;</p> <p>- wyjaśnić, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina;</p> <p>- porównać społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela;</p> <p>- podać przykłady konfliktu ról społecznych;</p> <p>- wymienić podstawowe kategorie norm społecznych.</p>	<p>a potrzeb a rozwojem człowieka;</p> <p>- przedstawić czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka;</p> <p>- rozpoznać i dopasować wskazane normy społeczne do właściwych kategorii;</p> <p>- przedstawić pozytywne i negatywne wzorce zachowań funkcjonujące w swoim środowisku rówieśniczym;</p> <p>- dokonać autorefleksji, wskazać swoje mocne i słabe strony;</p> <p>- na wybranych przykładach [tekst, ilustracja] dostrzec konflikt ról</p>	<p>ia poszczególnych potrzeb człowieka;</p> <p>- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy normami formalnymi a nieformalnymi;</p> <p>- na wybranych przykładach dokonać analizy sytuacji, w której dochodzi do konfliktu ról społecznych [wskazać przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu];</p> <p>- przedstawić problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku [ocena zjawiska, dostrzegani</p>
--	---	--	--	--	---

				społecznych; - wskazać przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych.	e problemów i zagrożeń, wskazywanie przyczyn i konsekwencji].
Grupy społeczne	- podać przykłady grup społecznych; - podać przykłady konfliktów społecznych; - wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole.	- wymienić podstawowe cechy grup społecznych; - określić, jakim rodzajem grupy jest grupa koleżeńska; - wymienić grupy społeczne, do których należy; - wymienić typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej; - podać przykłady postaw/zachowań jednostek wobec konfliktu;	- rozpoznać poszczególne rodzaje grup społecznych; - wskazać cechy grupy nastawionej na realizację zadania, typowego dla społeczności uczniowskiej; - podać przykłady korzyści i zagrożeń wynikających z bycia w grupie; - podać przykłady zasad efektywnej współpracy;	- dopasować właściwe cechy do podanych grup społecznych; - rozpoznać sytuacje, w których łamane są zasady efektywnej współpracy w grupie; - porównać konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa; - porównać różne sposoby	- porównać cechy grup nastawionych na realizację różnych typów zadań; - dokonać analizy konkretnej sytuacji konfliktowej [wskazać strony konfliktu, przejawy, przyczyny i konsekwencje społeczne konfliktu; zaproponować sposoby rozwiązania konfliktu, uzasadnić wybór sposobu rozwiązania

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu; - rozpoznać typowe sposoby rozwiązywania konfliktów; - wymienić warunki prowadzenia skutecznych negocjacji. 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązywania konfliktów, wskazać ich dobre i złe strony; - uzasadnić wybór metody rozwiązywania konfliktu społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> a konfliktu].
Komunikacja i autoprezentacja	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zasady skutecznej komunikacji; - odróżnić nadawcę od odbiorcy komunikatu; - podać przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie [zachować dystans, sprzeciwić się]. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe rodzaje komunikacji; - podać przykłady komunikatów w niewerbalnych; - wymienić czynniki utrudniające wystąpienia publiczne; - wymienić podstawowe cechy postawy asertywnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego; - wyjaśnić, jaką rolę pełni komunikacja niewerbalna; - określić nadawcę i odbiorcę przedstawionego komunikatu; - wymienić zasady, 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytać znaczenie i rolę komunikatów w niewerbalnych w zaprezentowanych wystąpieniach publicznych; - zastosować wybrane komunikaty niewerbalne w wystąpieniu 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonać krytycznej analizy przekazu informacyjnego, np. reklamy [wykorzystać środki perswazyjne, przejawy i sposoby manipulacji, wykorzystane komunikaty niewerbalne];

			<p>których należy przestrzegać w wystąpieniach publicznych;</p> <p>- zastosować w praktyce zasady skutecznej komunikacji, np. w wystąpieniu na forum klasy;</p> <p>- rozpoznać postawy asertywne oraz postawy uległości, agresji i manipulacji.</p>	<p>publicznym ;</p> <p>- - wyjaśnić, czym się różni debata od dyskusji;</p> <p>- dostrzec i opisać przykłady łamania zasad dobrej komunikacji;</p> <p>- wyjaśnić, czym się różni postawa asertywna od postaw: uległości, agresji i manipulacji.</p> <p>- stosować w praktyce warunki asertywności.</p>	<p>- dokonać krytycznej analizy postaw uznawanych za asertywne pod kątem przestrzegania zasad asertywności;</p> <p>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] akcję społeczną propagującą postawy asertywne i zasady asertywności.</p>
Życie rodzinne	<p>- podać przykłady więzi łączących członków rodziny;</p> <p>- wymienić podstawowe oczekiwania społeczne wobec poszczególnych członków</p>	<p>- wymienić cechy rodziny jako grupy społecznej;</p> <p>- wymienić potrzeby młodych ludzi, które zaspokaja rodzina;</p> <p>- wymienić rodzaje</p>	<p>- wyjaśnić, w jaki sposób rodzina przyczynia się do zaspokajania potrzeb człowieka;</p> <p>- podać nazwy poszczególnych</p>	<p>- wskazywać przykłady [rozpoznać sytuacje] realizacji przez rodzinę poszczególnych funkcji;</p> <p>- rozpoznawa</p>	<p>- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie [projekt społeczny] propagujący na terenie szkoły lub</p>

	rodziny [dzieci, rodziców].	współczesnych rodzin; - wymienić podstawowe prawa i obowiązki dziecka w rodzinie; - wymienić podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne; - wymienić podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych polskich rodzin.	funkcji rodziny; - porównać cechy różnych typów rodzin / rozpoznać poszczególne typy rodziny; - wymienić czynniki sprzyjające zacieśnieniu więzi rodzinnych; - wymienić instytucje wspierające rodziny w realizacji swoich funkcji oraz formy pomocy rodzinie.	ć sytuacje nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji; - wyjaśnić, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji; - wskazać zależności pomiędzy systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.	społeczności lokalnej wybrane wartości kształtujące życie rodzinne; - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące wiedzę na temat instytucji wspierających rodzinę i form pomocy rodzinie.
Edukacja i praca	- wymienić podstawowe zadania szkoły, - wymienić poszczególne typy szkół tworzących strukturę szkolną w Polsce, - wymienić podstawowe prawa	- wymienić funkcje, które pełni szkoła, - odczytać ze schematu podstawowe informacje dotyczące struktury polskiego szkolnictwa ,	- wymienić działania za pomocą, których szkoła realizuje poszczególne funkcje; - przedstawić wady i zalety wyboru poszczególnych	- zhierarchizować funkcje szkoły, - określić, jaki wpływ na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła; - wyjaśnić, jakich	- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące ideę samorządności uczniowskiej;

	<p>i obowiązki uczniów,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić osoby, u których może szukać pomocy, w przypadku naruszenia praw ucznia. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej; - określić, kto tworzy samorząd szkolny, - wymienić formy organizacji życia szkolnego. 	<p>wariantów dalszej edukacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaplanować swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej [preferencji zawodowych]; - scharakteryzować poszczególne formy życia szkolnego [organizacja, zadania, formy działania], - rozpoznać przypadki naruszenia praw ucznia. 	<p>umiejętność i oczekuje współczesny rynek pracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynniki umożliwiające odniesienie sukcesu edukacyjnego i zawodowego; - ocenić pracę samorządu szkolnego / podejmowane przez niego działania i formy pracy; - ocenić i uzasadnić swoją aktywność [pracę] w ramach samorządu szkolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie informujące społeczność szkolną, o sposobach dochodzenia swoich praw w szkole.
Ekonomia na co dzień	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnić dochody rodziny od wydatków; - wymienić podstawowe wydatki i źródła dochodów typowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego; - wymienić rodzaje źródeł dochodów gospodarst 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić [uzasadnić ocenę], czy zaprezentowany budżet gospodarstwa domowego jest prawidłowo 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprojektować działania służące ograniczeniu wydatków budżetu domowego; 	<ul style="list-style-type: none"> - na wybranych przykładach ocenić ofertę handlową [przydatność w gospodarstwie domowym,

	<p>gospodarstwa domowego;</p> <p>- wymienić podstawowe prawa przysługujące konsumentowi.</p>	<p>wa domowego;</p> <p>- wymienić podstawowe zasady prawidłowo skonstruowanego budżetu domowego;</p> <p>- podać przykłady łamania praw konsumenta ;</p> <p>- wypełnić typowy formularz reklamacyjny.</p>	<p>skonstruowany;</p> <p>- wymienić przyczyny powstania deficytu w budżecie domowym;</p> <p>- opisać strukturę typowego budżetu domowego;</p> <p>- napisać reklamację;</p> <p>- wymienić instytucje chroniące prawa konsumenta ;</p> <p>- wymienić podstawowe zasady, którymi powinien kierować się świadomy konsument.</p>	<p>- wyjaśnić, jak przestrzeganie zasad świadomego konsumenta wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.</p>	<p>jakość, cena, konkurencyjność].</p>
<p>Czym są prawa człowieka?</p>	<p>- podać przykłady praw przysługujących dzieciom;</p> <p>- podać przykłady praw i wolności człowieka;</p>	<p>- wymienić główne funkcje praw i wolności człowieka;</p> <p>- podać, kto i kiedy uchwalił <i>Powszechną Deklarację Praw Człowieka</i>;</p>	<p>- wymienić cechy praw i wolności człowieka;</p> <p>- wyjaśnić, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i>;</p>	<p>- przedstawić historię koncepcji praw i wolności człowieka;</p> <p>- wyjaśnić, znaczenie poszczególnych cech praw i wolności człowieka.</p>	<p>- wyjaśnić, w jaki sposób młodzi ludzie mogą włączyć się w działania prowadzone przez UNICEF;</p> <p>- zaprezentować*</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - podać, kto i kiedy uchwalił <i>Konwencję Praw Dziecka</i>; - podać przykłady łamania praw dziecka; - podać przykłady działań podejmowanych przez UNICEF. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić prawa zawarte w <i>Konwencji Praw Dziecka</i>; - rozwinąć skrót UNICEF 		<p>wybraną formę aktywności UNICEFU.</p>
Katalog praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić przykłady konstytucyjnych praw i wolności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji; - podać przykłady praw i wolności osobistych, politycznych oraz socjalnych, kulturalnych i ekonomicznych zagwarantowanych w Konstytucji RP; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji; - rozpoznać przykłady łamania praw i wolności człowieka; - uzasadnić konieczność funkcjonowania systemu ochrony praw i wolności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię społeczną propagującą ideę ochrony praw i wolności człowieka.

<p>Ochrona praw człowieka</p>	<p>- podać przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie; - wymienić instytucje chroniące prawa człowieka w Polsce.</p>	<p>- podać przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; - podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną praw i wolności człowieka; - podać przykłady działań podejmowanych przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż.</p>	<p>- przedstawić zagrożenia wynikające z łamania praw i wolności człowieka; - wymienić przyczyny łamania praw człowieka; - wyszukać w mediach opisy sytuacji, w których łamane są prawa człowieka.</p>	<p>- porównać poziom przestrzegania praw człowieka w państwach globalnego Południa i globalnej Północy; - ocenić [uzasadnić] poziom przestrzegania praw człowieka w Polsce.</p>	<p>- przedstawić i ocenić poziom przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka w wybranym państwie świata; - zaprezentować* działalność wybranej organizacji międzynarodowej na rzecz ochrony praw i wolności człowieka.</p>
<p>Bezpieczeństwo nieletnich</p>	<p>- podać przykłady zagrożeń wynikających z korzystania z cyberprzestępstwa; - podać przykłady pozytywnego</p>	<p>- określić, kogo w świetle polskiego prawa, nazywamy nieletnim; - wymienić podstawowe zasady</p>	<p>- określić podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z internetu; - przedstawić wady</p>	<p>- wyjaśnić, jak skutecznie można się chronić przed zagrożeniami cyberprzemocą</p>	<p>- zaplanować [przeprowadzić/ wziąć aktywny udział] działanie na rzecz promowania wśród</p>

	<p>i negatywnego wykorzystania internetu przez młodych ludzi.</p>	<p>odpowiedzialności prawnej nieletnich; - wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z internetu - wskazać formy cyberprzemocy.</p>	<p>i zalety aktywności na forach społecznościowych.</p>		<p>rówieśników w zasad prawidłowego korzystania z internetu.</p>
<p>Służby ochrony prawa</p>	<p>- wymienić przykłady działań policji; - podać przykłady, innych niż policja, służb porządkowych w Polsce, - podać przykłady działań straży miejskiej.</p>	<p>- wymienić główne zadania policji; - wymienić główne prawa przysługujące policjantom; - wymienić prawa przysługujące nieletnim w kontakcie z policjantami; - wymienić rodzaje służb mundurowych w Polsce. - odszukać informacje o prawach</p>	<p>- wymienić zadania poszczególnych służb mundurowych w Polsce; - wymienić główne prawa przysługujące ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym; - uzasadnić konieczność znajomości przysługujących nam praw; - wyjaśnić, gdzie należy szukać</p>	<p>- uzasadnić konieczność reagowania w przypadku występowania przemocy domowej, przemocy rówieśniczej; - zinterpretować przepisy prawa dotyczące działania służb porządkowych.</p>	<p>- zaplanować działanie [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] propagujące konieczność [skuteczne formy] przeciwdziałania przemocy domowej [przemocy w grupie rówieśniczej / przemocy w szkole].</p>

		przysługujących ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym.	pomocy w przypadku występowania przemocy domowej		
Czym jest samorząd?	<ul style="list-style-type: none"> - określić, kto tworzy samorząd uczniowski; - podać przykłady działań samorządu uczniowskiego; - wymienić podstawowe jednostki podziału terytorialnego państwa polskiego; - określić, w której gminie, powiecie i województwie mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje samorządów w działających w Polsce; - podać przykłady samorządów w zawodowców; - podać przykłady działań samorządu terytorialnego; - odszukać na mapie województwo, w którym mieszka; - rozpoznać herb miejscowości, w której mieszka; - odszukać informacje na temat osób pełniących najważniejsze funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, w jakim celu tworzone są samorządy zawodowe; - wyjaśnić, w czym przejawia się zasada decentralizacji władzy publicznej w Polsce; - wymienić organy samorządów w terytorialnych w Polsce; - określić, jaki charakter ma gmina, w której mieszka; - rozpoznać herb województwa, w którym mieszka; - podać imiona i nazwiska 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić konieczność, zaangażowania się w życie lokalnej społeczności; - wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny; - wyjaśnić, czym się różni gmina wiejska, od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej; - wymienić organy państwa, które mogą ingerować [kontrolować] działania władz 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* swoją gminę: historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach; - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie na rzecz swojej społeczności lokalnej.

		w swojej gminie.	osób pełniących aktualnie najważniejsze funkcje w swojej gminie.	samorządowych.	
Gmina – podstawowa jednostka samorządu	- wymienić organy gminy, w której mieszka; - podać przykłady spraw załatwianych w urzędzie gminy; - określić, gdzie znajduje się urząd gminy, w której mieszka.	- wymienić podstawowe zadania gminy; - odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy; - podać sposób wyłaniania władz gminy; - podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum gminnym.	- wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy; - wymienić zasady przeprowadzania wyborów do władz gminy; - podać przykłady zadań własnych i zleconych gminy; - wymienić źródła finansowania gminy; - podać przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy; - wyjaśnić pojęcie budżet	- do poszczególnych rodzajów gminy dopasować odpowiadające im organy; - zinterpretować przepis prawa dotyczący organizacji referendum gminnego; - wyjaśnić, jaką rolę w budżecie gminy odgrywają środki uzyskiwane z funduszy unijnych; - uzasadnić konieczność zaangażowania się mieszkańców w rozwiązywanie problemów gminy	- wyszukać informacje na temat realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców w finansowanych z budżetów obywatelskich; - przygotować kampanię wyborczą do młodzieżowej rady gminy; - uczestniczyć w pracach młodzieżowej rady gminy; - zareklamować / promować na forum szkoły idee młodzieżowej rady gminy;

			<p>obywatelski ;</p> <p>- wyszukać informacje na temat przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy, miasta.</p>	<p>i działalność organów gminy;</p> <p>- wyjaśnić, w jaki sposób działalność samorządu gminnego przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;</p> <p>- podać przykłady działania młodzieżowej rady gminy.</p>	<p>- zaprezentować strukturę budżetu swojej gminy [wykres, tabela, prezentacja multimedialna].</p>
<p>Powiat i województwo</p>	<p>- wymienić organy powiatu i województwa;</p> <p>- podać przykłady spraw załatwianych w starostwie powiatowym i urzędzie marszałkowskim;</p> <p>- określić, gdzie znajdują się władze powiatu i województwa,</p>	<p>- wymienić podstawowe zadania samorządu powiatowego i wojewódzkiego;</p> <p>- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa;</p> <p>- podać sposób wyłaniania władz</p>	<p>- wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych powiatu i województwa;</p> <p>- zinterpretować przepisy prawa dotyczące przeprowadzania wyborów do władz uchwałodawczych</p>	<p>- porównać strukturę i sposób powoływania władz samorządowych gminy, powiatu i województwa.</p>	<p>- przedstawić strukturę polityczną sejmiku swojego województwa;</p> <p>- zaprezentować* swój powiat lub województwo [historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały</p>

	w których mieszka.	samorządowych powiatu i województwa; - podać przykłady spraw rozstrzygniętych w referendum lokalnym.	wczych powiatu i województwa.		szczególną rolę w jej dziejach].
Obywatele a władza samorządowa	- podać przykłady spraw załatwianych przez urząd gminy, starostwo powiatowe, urząd marszałkowski; - odszukać stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego .	- sporządzić wykaz spraw, które można załatwić w gminie za pomocą ePUAP; - wymienić podstawowe zasady postępowania etycznego w pracy administracji publicznej; - wyjaśnić pojęcie korupcja; - wymienić prawa przysługujące obywateli w urzędzie;	- odszukać informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej; - wyjaśnić, jaki rodzaj informacji zamieszcza się w BIP; - rozpoznać przypadki łamania praw obywateli w urzędzie.	- wyjaśnić, dlaczego należy przestrzegać zasad etycznego postępowania urzędników administracji; - wskazać działania, które może podjąć obywatel w przypadku łamania jego praw w urzędzie; - uzasadnić konieczność aktywności obywatelskiej dla prawidłowego funkcjonowania	- zaplanować [przeprowadzić na forum szkoły] kampanię społeczną promującą zasady etycznego postępowania urzędników administracji [przeciwdziałającą zjawisku korupcji; nepotyzmu]; - zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie/

		- wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego.		społeczność i lokalnej; - zaprezentować strukturę organizacyjną swojego urzędu gminy.	dyskusji] na temat przyczyn i skutków zjawiska korupcji i [lub] nepotyzmu w życiu publicznym ; - zaprojektować inicjatywę, która może być sfinansowana w ramach budżetu obywatelskiego.
Naród i ojczyzna	- podać przykłady polskiego dziedzictwa narodowego; - podać przykłady więzi łączących polską wspólnotę narodową, - wymienić i rozpoznać polskie symbole narodowe; - nazwać swoją dużą i małą ojczyznę;	- wymienić główne czynniki kształtujące polską tożsamość narodową; - wyjaśnić pojęcie ojczyzna; - opisać polskie symbole narodowe; - wymienić sytuacje, w których używa się polskich symboli	- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy wspólnotą narodową i wspólnotą etniczną; - wyjaśnić, jakie znaczenie dla współczesnego młodego człowieka ma tożsamość narodowa;	- uzasadnić, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe - wyjaśnić, w jaki sposób historia kształtował a polską tożsamość narodową, - do podanych świat narodowych dopasować odpowiadaj	- wyjaśnić, jak i dlaczego, jak zmieniały się na przestrzeni dziejów polskie symbole narodowe, - przedstawić wybrany problem etniczny / narodowy współczesnego świata*, - zaprezentować

	- rozpoznać Narodowe Święto Niepodległości i Święto Narodowe Trzeciego Maja.	narodowyc h; - wymienić najważniejs ze polskie święta narodowe; - przedstawić zasady prawidłowe go zachowania w trakcie uroczystośc i państwowy ch, świąt narodowyc h, wobec symboli narodowyc h.	- przedstawić historię polskich symboli narodowyc h; - wymienić różne rodzaje tożsamości społeczny ch.	ące im wydarzenia historyczne , - przedstawić negatywne i pozytywne aspekty funkcjonow ania społeczeńst w wieloetnicz nych/ narodowyc h, - wyjaśnić, z czego mogą wynikać trudności w utrzyman iu polskiej tożsamości narodowej.	wać wybrany element polskiego dziedzictw a narodoweg o*; - przedstawi ć czynniki utrudniają ce i ułatwiają ce prawidłową komunikacj ę pomiędzy różnymi grupami etnicznymi / narodowy mi.
Obywatelstwo i narodowość	- wymienić podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP; - podać przykłady cnót /wartości obywatelskie h; - wymienić postaci najwybitniejs zych Polaków XX i XXI wieku.	- odróżnić [rozpoznać na przykładac h] pojęcie narodowość od obywate lstwa; - wymienić więzi łączące obywatela i państwo; - wymienić podstawow e sposoby nabycia obywatelst	- rozpoznać różne sposoby nabywania obywatelst wa polskiego; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy obywatelst wem a narodowo ścią; - wymienić konstytucyj	- porównać różne sposoby nabywania obywatelst wa polskiego; - uzasadnić koniecznoś ć przestrzega nia cnót/wartośc i obywatelski ch we współczesn ym	- zaprezento wać* wzorzec obywatela polskiego; wybór postaci uzasadnić, odwołując się do jego cnót, postaw, działań, osiągnięć.

		<p>wa polskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, na czym polega zasada krwi; - wymienić cechy dobrego obywatela. 	<p>ne prawa i obowiązki obywatela RP;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jaki wpływ ma państwo na kształtowanie więzi narodowych. 	<p>państwie demokratycznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawić konsekwencje odrzucenia wartości w życiu publicznym. 	
Czym jest patriotyzm?	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady postaw patriotycznych i działań na rzecz dobra Ojczyzny; - podać przykłady postaw patriotycznych wśród współczesnej młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcie patriotyzm; - wymienić przejawy patriotyzmu lokalnego i gospodarczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić potrzebę patriotyzmu we współczesnym świecie; - porównać postawy patriotyczne dawniej i dzisiaj. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać zalety i wady postaw określanych jako patriotyzm gospodarczy; - wskazać zalety i wady postaw uznawanych współcześnie za przejawy patriotyzmu, np. kibicowanie na zawodach sportowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania służące propagowaniu postaw patriotycznych [zaplanować, aktywnie uczestniczyć]; - podjąć działania sprzyjające rozwojowi lokalnej społeczności [zaplanować, aktywnie uczestniczyć].
Mniejszości narodowe i	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe prawa 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić zamieszkujące Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować*

<p>etniczne w Polsce</p>	<p>etnicznych i narodowych we współczesnej Polsce; - wymienić podstawowe grupy cudzoziemców w przebywających w Polsce.</p>	<p>przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce, - wyjaśnić pojęcie Polonia, - odczytać z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości etnicznych i narodowych w Polsce; - odczytać z mapy, gdzie współcześnie znajdują się największe skupiska Polonii.</p>	<p>mniejszości narodowe i etniczne, oraz grupę posługującą się językiem regionalnym; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszościami narodowym i etnicznym i w Polsce a cudzoziemcami; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy pojęciami: imigranci i uchodźcy; - wymienić podstawowe prawa przysługujące uchodźcom w Polsce; - wymienić związki łączące Polonię z Polską.</p>	<p>różnica pomiędzy mniejszością narodową a mniejszością etniczną; - wymienić kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności i za mniejszość narodową lub etniczną; - wymienić główne czynniki, które zadecydowały o powstaniu Polonii; - uzasadnić konieczność szczególnej ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.</p>	<p>historię, kulturę, formy organizacji wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce</p>
---------------------------------	--	--	---	--	---

Tolerancja i przejawy ksenofobii	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady / rozpoznać przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu; - rozpoznać postawy tolerancyjne i braku tolerancji. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcia: ksenofobia, rasizm, szowinizm; - wyjaśnić pojęcie tolerancja; - odróżnić postawę tolerancyjną od postawy bezkrytycznej akceptacji; - podać przykłady stereotypów. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcie stereotyp; - wymienić cechy stereotypu; - wyjaśnić, w jaki sposób można przeciwstawić się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmu i antysemityzmu. - porównać postawę patriotyczną i nacjonalistyczną; - uzasadnić słuszność postawy tolerancyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić potrzebę przeciwwstawiania się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmu i antysemityzmu; - przedstawić społeczne konsekwencje stereotypizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania sprzyjające kształtowaniu postawy otwartości, akceptacji i tolerancji wobec odmienności etnicznych, religijnych i kulturowych.
Państwo i demokracja	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady działań władzy państwowej; - wymienić podstawowe cechy państwa; - wymienić nazwy współczesnych reżimów politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, co to znaczy, że państwo jest suwerenne; - wymienić podstawowe funkcje państwa; - podać przykłady realizacji zasady 	<ul style="list-style-type: none"> - - wymienić podstawowe formy demokracji bezpośredniej; - wyjaśnić, czym się różni demokracja bezpośrednia 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej; - wskazać na mapie Europy monarchie i republiki; 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* sytuację człowieka w państwie totalitarnym - porównać pozycję obywatela w państwie demokratycznym oraz

	[demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm].	przedstawicielstwa; - wymienić podstawowe cechy państwa demokratycznego.	od pośredniej; - wymienić korzyści, jakie daje obywatelom ustroj demokratyczny; - wymienić podstawowe cechy autorytaryzmu i totalitaryzmu; - dopasować działania władzy państwowej do poszczególnych funkcji państwa; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy monarchią a republiką.	- podać przykłady współczesnych państwa autorytarych; - podać przykłady współczesnych i historycznych państw totalitarnych.	państwie autorytarym i totalitarnym.
Polska państwem demokratycznym	- wymienić główne rodzaje władzy państwowej; - wymienić organy władzy ustawodawczej, wykonawczej	- wymienić podstawowe zasady ustroju Polski; - wyjaśnić, na czym polega zasady: konstytucjonalizmu, przedstawić	- wymienić rozdziały Konstytucji RP; - wyjaśnić, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny;	- wyjaśnić, jakich spraw może dotyczyć referendum ogólnokrajowe; - dokonać interpretacji przepisu Konstytucji RP	- wyjaśnić, dlaczego zasady konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa, trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego, państwa

	<p>i sądowniczej w Polsce; - podać nazwę ustawy zasadniczej.</p>	<p>ielstwa i trójpodziału władzy; - wymienić źródła powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; - wymienić szczególne cechy konstytucji.</p>	<p>- wyjaśnić, czym jest preambuła; - wyjaśnić, na czym polegają zasady: pluralizmu politycznego, republikańskiej formy rządu, państwa prawa; - wymienić wartości, do których odwołuje się preambuła Konstytucji; - odszukać w Konstytucji RP przepisy dotyczące wskazanych kwestii; - wyjaśnić, czego dotyczyły referenda ogólnokrajowe przeprowadzone po 1989 roku.</p>	<p>dotyczącego referendum ogólnokrajowego; - przedstawić główne zasady nowelizacji Konstytucji RP.</p>	<p>prawa są fundamentem ustroju demokratycznego; - wskazać wady i zalety republikańskiej formy rządów; - przedstawić historię polskiego konstytucjonalizmu.</p>
<p>Sejm i Senat RP</p>	<p>- wymienić organy władzy</p>	<p>- określić, z ilu posłów składa się</p>	<p>- określić, z kogo składa się</p>	<p>- porównać zasady wyborów</p>	<p>- zaprezentować*</p>

	<p>ustawodawcz ej; - wymienić główną funkcję Sejmu i Senatu; - określić, z kogo składa się Sejm i Senat; - podać zasadę zgodnie, z którą formowany jest Sejm i Senat; - podać przykład partii politycznej działającej w Polsce.</p>	<p>Sejm, a z ilu Senat; - wymienić najważniejs ze kompetencj e Sejmu i Senatu; - wyjaśnić, na czym polega zasada przedstawic ielstwa; - wyjaśnić, w jaki sposób podejmowa ne są decyzje w Sejmie i Senacie; - wymieć zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu; - wymienić partie polityczne, których przedstawic iele zasiadają w Sejmie bieżącej kadencji.</p>	<p>Zgromadze nie Narodowe; - podać przykład sytuacji, w której Sejm i Senat obradują jako Zgromadze nie Narodowe; - wyjaśnić zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu; - wyjaśnić pojęcie immunitet; - wymienić główne etapy procesu ustawodaw czego; - wyjaśnić, co jest głównym celem działalności partii politycznej.</p>	<p>do Sejmu i Senatu; - porównać rolę Sejmu i Senatu w procesie ustawodaw czym; - wyjaśnić, jaką rolę w procesie ustawodaw czym posiada Prezydent RP; - wyjaśnić pojęcia: mandat, komisje sejmowe, Prezydium Sejmu, Konwent Seniorów, - wyjaśnić, jakie znaczenie w państwie demokratyc znym ma aktywność wyborcza obywateli; - wskazać skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeń stwa niska frekwencja wyborcza.</p>	<p>wybraną polską partię polityczną [struktura organizacyj na, program, działalność , wartości].</p>
--	---	--	---	--	--

<p>Prezydent i Rada Ministrów</p>	<p>- wymienić organy władzy wykonawczej w Polsce; - podać imię i nazwisko urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów; - określić sposób powoływania Prezydenta RP; - podać przykład uprawnień Prezydenta RP.</p>	<p>- przedstawić główne zasady wyboru Prezydenta RP; - wymienić podstawowe kompetencje Prezydenta RP; - wymienić podstawowe kompetencje Rady Ministrów.</p>	<p>- uporządkować kompetencje Prezydenta RP [polityka wewnętrzna, polityka zagraniczna]; - omówić główne zasady procedury tworzenia rządu; - przedstawić podstawowe fakty dotyczące życiorysu politycznego urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów.</p>	<p>- wyjaśnić, na czym polega kontrola polityczna Sejmu nad Radą Ministrów; - wyjaśnić, na czym polega zasada kontrasygnaty; - przedstawić główne zadania wskazanych ministerstw; - wymienić Prezydentów w RP po 1989 r.</p>	<p>- zaprezentować* zadania i zakres działań wybranego ministerstwa; - na podstawie zgromadzonych informacji, wyjaśnić, w jaki sposób działania wskazanych ministerstw wpływają na życie przeciętnej polskiej rodziny.</p>
<p>Sądy i trybunały</p>	<p>- podać przykłady spraw, z którymi człowiek może zwrócić się do sądu; - wymienić rodzaje sądów w Polsce.</p>	<p>- wymienić główne zasady postępowania sądowego; - wymienić nazwy trybunałów działających w Polsce;</p>	<p>- rozpoznać główne zasady postępowania sądowego; - wyjaśnić, na czym polega zasada</p>	<p>- wymienić zasady gwarantujące niezawisłość sędziów; - wyjaśnić, znaczenie zasady dwuinstancyjności</p>	<p>- omówić strukturę i hierarchię sądów w Polsce; - zaprezentować strukturę organizacyjną sądu</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - określić główne zadanie Trybunału Konstytucyjnego; - wyjaśnić, czym zajmują się sądy administracyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> niezależności sądów; - wyjaśnić, na czym polega zasada niezawisłości sędziów; - wyjaśnić, jaką rolę pełnią sędziowie w procesie sądowym; - wymienić strony postępowania sądowego [postępowanie karne i cywilne]. 	<ul style="list-style-type: none"> postępowania sądowego; - wyjaśnić, w jaki sposób realizowana jest zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego, - wyjaśnić rolę Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu dla ochrony zasady państwa prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> rejonowego; - zająć stanowisko w sprawie roli ławników w procesie sądowym [zbudować argumenty i kontrargumenty].
Organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady organizacji pozarządowych; - podać przykłady działań wolontariuszy. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady realizacji prawa do swobodnego zrzeszania się; - odszukać przykłady stowarzyszeń i fundacji działających w swoim środowisku lokalnym; - podać przykłady działań 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcia: fundacja i stowarzyszenie; - wyjaśnić, jak rolę pełnią związki zawodowe; - uzasadnić konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych; 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się; - wyjaśnić różnicę pomiędzy fundacją a stowarzyszeniem; - wyjaśnić, czym jest organizacja 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywnie uczestniczyć w działaniach na rzecz wspierania innych ludzi, rozwoju środowiska lokalnego [aktywność w organizacjach pozarządowych, praca w wolontariacie];

		<p>podejmowanych przez związki zawodowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy wolontariatu. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić korzyści wynikające z pracy w wolontariacie; - wymienić główne organizacje młodzieżowe działające w Polsce. 	<p>pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* wybraną organizację pozarządową [misja, wartości, cele, formy działania, struktura organizacyjna, znaczenie dla środowiska]; - przedstawić historię NSZZ "Solidarność"; - zaplanować działalność i strukturę organizacyjną dowolnego stowarzyszenia.
<p>Media i opinia publiczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady środków masowego przekazu; - podać przykłady pracy dziennikarzy; - odszukać w środkach masowego 	<ul style="list-style-type: none"> - podać główne cechy środków masowego przekazu; - podać główne cechy opinii publicznej; 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytać cel wskazanej kampanii społecznej; - wskazać pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzec środki perswazji / manipulacji zastosowane we wskazanej reklamie; - wyjaśnić, jaką rolę pełni opinia publiczna 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, w jaki sposób należy strzec się przed manipulacją stosowaną w reklamach;

	<p>przekazu przykłady reklam.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne funkcje mediów; - podać przykłady mediów społecznych; - odczytać, zilustrowane w prostej formie, wyniki wskazanego sondażu opinii publicznej; - wymienić główne funkcje reklamy. 	<p>mediów społecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne zasady etyki dziennikarskiej; - odszukać w tekście publicystycznym fakty i opinie; - wymienić podstawowe sposoby perswazji / manipulacji stosowane w mediach. 	<p>[sondaże opinii publicznej] w państwie demokratycznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej; - odszukać przykłady łamania etyki dziennikarskiej; - uzasadnić konieczność oddzielania faktów od opinii. 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonać krytycznej analizy wybranej reklamy; - zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię reklamową [kampanię społeczną].
<p>Organizacje międzynarodowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozwinąć skrót ONZ; - rozwinąć skrót NATO; - podać przykłady działań podejmowanych przez ONZ; - podać przykłady działań podejmowanych przez NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić, główne cele i zadania ONZ; - wymienić główne cele i zadania NATO; - rozpoznać przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej; - wymienić główne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jaką rolę pełnią ambasadorzy i konsulowie; - wyjaśnić, jakie są główne cele polityki zagranicznej państwa; - określić, kiedy powstało ONZ i kiedy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym różni się ONZ od innych organizacji międzynarodowych; - wyjaśnić, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego; - wymienić nazwy, innych niż 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować* wybraną misję pokojową ONZ, w której brały udział/biorą wojska polskie [cele, zadania, historia misji, charakterystyka

		organy ONZ.	powstało NATO; - wyjaśnić, czym zajmuje się Rada Bezpieczeństwa ONZ; - wyjaśnić pojęcie <i>misja pokojowa</i> ONZ, - wymienić przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO.	ONZ i NATO, organizacji międzynarodowych, do których należy Polska.	konfliktu, udział wojsk polskich, geografia polityczna], , - wskazać na mapie państwa członkowskie NATO.
Unia Europejska	- wymienić rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej; - wymienić państwa sąsiadujące z Polską, które należą do Unii Europejskiej.	- określić, kiedy i gdzie podpisano traktat o powstaniu Unii Europejskiej; - wymienić imiona i nazwiska Ojców założycieli zjednoczonej Europy; - wymienić główne przyczyny integracji europejskiej, - wymienić główne	- wymienić główne etapy integracji europejskiej; - wskazać na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; - odszukać informacje o życiorysie politycznym Ojców założycieli zjednoczonej Europy; - wyjaśnić główne	- podać podstawowe kompetencje głównych organów Unii Europejskiej, - przedstawić wady i zalety procesu integracji europejskiej, - zaprezentować sylwetki polityczne Polaków pełniących	- zaprezentować* wybrane problemy [osiągnięcia] Unii Europejskiej; - zaprezentować* wybrane państwa członkowskie Unii Europejskiej [historia, kultura, demografia, ekonomia, itp.] - zaplanować

		zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;	zasady funkcjonowania Unii Europejskiej; - podać nazwy głównych organów Unii Europejskiej; - wymienić imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej.	ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej.	[zorganizować / aktywnie uczestniczyć] <i>Dzień Europy</i> w szkole.
Polska w Unii Europejskiej	- podać przykłady praw/korzyści, które nabyli obywatele polscy po wejściu Polski do Unii Europejskiej, - podać rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej.	- wyjaśnić, w jaki sposób nabywa się obywatelstwo Unii Europejskiej, - wymienić prawa wynikające z obywatelstwa Unii Europejskiej, - wymienić nazwy funduszy unijnych,	- podać informacje dotyczące głównych etapów integracji Polski z Unią Europejską [referendum ratyfikacyjne]; - podać przykłady wykorzystania funduszy unijnych;	- ocenić proces integracji Polski z Unią Europejską - przedstawić korzyści i zagrożenia; - wyjaśnić, na jakich zasadach funkcjonuje Strefa Schengen; - przedstawić korzyści	- zaprezentować* inwestycje gminne, finansowane ze środków unijnych; - zaprezentować* wybraną inicjatywę unijną dotyczącą młodzieży.

		z których korzysta Polska.	- wyjaśnić, na czym polega Europejski Rynek Wewnętrzny.	wynikające z przynależności Polski do Strefy Schengen.	
Problemy współczesnego świata	- wymienić przykłady ilustrujące proces globalizacji; - podać przykłady pomocy humanitarnej.	- wskazać, na podstawie mapy, państwa globalnej Północy i globalnego Południa; - wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa; - podać przykłady globalizacji ekonomicznej i kulturowej współczesnego świata.	- podać przykłady ilustrujące dysproporcję rozwojową pomiędzy państwami globalnego Południa i globalnej Północy; - podać przykłady zależności pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa; - uzasadnić konieczność udzielania pomocy humanitarnej.	- podać przyczyny dysproporcji i rozwojowych współczesnego świata; - wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z procesu globalizacji; - wyjaśnić, dlaczego pomoc dla państw biednego Południa jest często nieskuteczna; - wyjaśnić pojęcia Grupa G7.	- zaprezentować* działania wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy humanitarnej; - zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie / dyskusji] dotyczącą sposobów udzielania efektywnej pomocy społecznościom globalnego Południa; - zaprezentować* problemy

					wybranego państwa globalnego Południa.
Konflikty zbrojne na świecie	- podać przykłady działań terrorystycznych; - podać przykłady konfliktów międzynarodowych.	- podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się rozwiązywaniem konfliktów i walką z terroryzmem; - wymienić skutki długotrwałych konfliktów międzynarodowych.	- na wybranych przykładach przedstawić przyczyny współczesnych konfliktów międzynarodowych; - wymienić skutki rozwoju terroryzmu we współczesnym świecie; - wymienić cechy ludobójstwa.	- przedstawić różne rodzaje terroryzmu; - wyjaśnić, dlaczego walka z terroryzmem jest trudna i często nieskuteczna.	- zaprezentować* wybrany konflikt międzynarodowy [lokalizacja konfliktu na mapie, strony konfliktu, przyczyny i formy konfliktu, sposoby rozwiązania sporu].

Formy i metody dostosowania wymagań dla uczniów o obniżonym poziomie edukacyjnym.

1. Uczniowie z deficytem funkcji percepcyjno-motorycznych:

- oceniamy i zauważamy nawet najmniejsze osiągnięcia ucznia
- uczeń ma więcej czasu na przyswojenie nowych wiadomości
- stosujemy pytania naprowadzające podczas odpowiedzi ustnych i pisemnych
- wydłużamy limit czasowy podczas samodzielnych prac
- zmniejszamy liczbę zadań
- wykorzystujemy mapy, obrazy, plansze, tablice.

2. Uczniowie, u których stwierdzono wolniejsze tempo pracy:

- stosujemy krótsze zadania i zmniejszamy ich liczbę
- wydłużamy limit czasowy podczas prac samodzielnych
- przybliżamy treści o których uczeń ma mówić
- stosujemy pomocnicze pytania

3. Uczniowie z dysleksją rozwojową:

- indywidualizujemy kryteria prac pisemnych
- stosujemy proste jasne instrukcje, kilkakrotnie powtarzamy polecenia
- zmniejszamy liczbę zadań
- wzmacniamy pozytywne zachowania, zauważamy i oceniamy najmniejsze osiągnięcia
- wydłużamy limit czasowy podczas prac samodzielnych
- dajemy możliwość ustnego zaliczania sprawdzianów i kartkówek.

4. Uczniowie z deficytem funkcji wzrokowo-słuchowej:

- umożliwiamy uczniom siedzenie w pierwszej ławce
- wykorzystujemy obrazy, tabele, plansze, mapy
- kilkakrotnie powtarzamy jasne i proste instrukcje.
- dostarczamy potrzebne materiały

5. Uczniowie z wadą wymowy:

- umożliwiamy uczniom odpowiedzi ustne po zakończeniu lekcji
- istotnie ograniczamy głośne czytanie ucznia na lekcji
- wzmacniamy pozytywne zachowania, oceniamy, zauważamy drobne postępy w nauce.

6. Uczniowie z obniżoną pamięcią trwałą:

- unikamy „wrywania” ucznia do odpowiedzi
- informujemy uczniów o terminie odpowiedzi ustnych i zakresie obowiązującego materiału
- pomagamy w redagowaniu planu pracy związanego z danym obszarem tematycznym
- stosujemy pytania dodatkowe podczas odpowiedzi ustnych
- dajemy więcej czasu na przyswojenie nowych wiadomości
- ograniczamy zakres materiału do jednorazowego opanowania

- wzmocniamy pozytywne zachowania, zauważamy najmniejsze postępy w nauce
- podejmujemy czynności prowadzące do utrwalenia niezbędnych wiadomości i umiejętności

7. Uczniowie z dysgrafią i dysortografią:

- dajemy możliwość odczytania pracy pisemnej
- uwzględniamy głównie wartości merytoryczne prac pisemnych, indywidualizujemy kryteria oceny
- wydłużamy limity czasowe przewidziane na opracowanie wypowiedzi pisemnych
- mobilizujemy do kontynuowania pracy samokształceniowej nad utrwalaniem reguł ortograficznych.